

כוונה בברכת אבות

אֲדַנִּי שְׁפָתַי תִּפְתָּח, וְפִי יִגִּיד תְּהִלָּתְךָ - פסוק מתהלים (נא, יז) שנקבע כפסוק הפתיחה לתפילת העמידה (ברכות ד ע"ב) ומבטא את תחושתו של האדם הזקוק לעזרתו של הקב"ה עצמו כדי שלא ייאלם או יכשל בלשונו בעומדו לפניו.

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ - על פי הפסוק בשמות (ג, טו) וַיֹּאמֶר עוֹד אֱלֹהִים אֶל-מֹשֶׁה, כֹּה-תֹאמַר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, ה' אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב, שְׁלַחְנִי אֲלֵיכֶם...". מטבע הברכה כאן הוא ייחודי ושונה ממשבע הברכות הרגיל "ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם". פרשני התפילה מבארים כי אברהם אבינו היה הראשון שהודיע לבאי עולם את מלכותו - אלהותו של הקב"ה, ובדרך זו המשיכו בנו ונכדו אחריו. לפיכך בחרו מתקני התפילות ליחד ברכה זו על האבות, ומשום כך לא השתמשו במטבע הקבוע "מלך העולם" שכן לא הייתה מפורסמת מלכותו לפני שהודיעה האבות. באמירת "ברוך אתה ה'..." , המתפלל משתחוה וקד.

אֱלֹהֵי אַבְרָהָם, אֱלֹהֵי יִצְחָק, וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב - מכיוון שכל אחד מהאבות היה ראוי שהקב"ה ייחד את שמו עליו הזכירו כל אחד מהם בנפרד (אבודרהם ע"פ רש"י).

הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא - על פי הפסוק בדברים (י, יז) "כי ה' אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהֵי הָאֲדֹנָיִם וְאֲדֹנֵי הָאֲדֹנָיִם הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא...". ר' דוד אבודרהם (ספרד, המאה ה-14) פירש ששלוש לשונות אלו - גדול, גיבור, נורא - באים לבטא את שלטונו של הקב"ה בכל העולמות, בעולם העליון, בעולם המלאכים וכוכבי השמים ובעולם השפל- כדור הארץ.

אֵל עֲלִיּוֹן - התואר שבו השתמש אברהם אבינו כלפי הקב"ה (בראשית יד, כב): "ויאמר אברהם אל מֶלֶךְ סֹדֶם הַרִימֹתִי וְדִי אֵל ה' אֵל עֲלִיּוֹן קִנְהַ שְׁמַיִם וְאָרֶץ."

גוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים - שגומל חסדים טובים עם בריותיו, כלשון הפסוק בישעיהו (סג, ז), חֲסָדֵי ה' אֲזַפִּיר, תְּהִלַּת ה', כָּעַל כָּל אֲשֶׁר-גָּמְלָנוּ ה' וְרַב-טוֹב לְבַיִת יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר-גָּמְלָם כְּרַחֲמָיו וְכָרַב חֲסָדָיו.

קוֹנֵה הַכֹּל - הכל הוא קניינו של הקב"ה ומעשה ידיו (ראו לעיל בפירוש אל עליון).

וְזוֹכֵר חֲסָדֵי אֲבוֹת - זוכר את הברית שכרת עם האבות, שנאמר (ויקרא כו, מב): "וְזָכַרְתִּי אֶת-בְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאָף אֶת-בְּרִיתִי יִצְחָק וְאָף אֶת-בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֲזַכֵּר וְהָאָרֶץ אֲזַכֵּר."

וּמֵבִיא גּוֹאֵל לְבָנָי בְּנֵיהֶם - פרשני התפילה מסבירים את הסמיכות בהזכרת הגאולה לחסדי אבות מכיוון שזכות אבות לא תמה ולפיכך אנו מבקשים להזכירה בתפילתנו ולבקש על גאולתנו.

לְמַעַן שְׁמוֹ בְּאַהֲבָה - שהקב"ה אינו מדקדק עם עם ישראל לגמול להם כמעשיהם אלא עושה למען שמו ככתוב: לְמַעַנִּי לְמַעַנִּי אֶעֱשֶׂה (ישעיהו מח, יא) ולמען אהבתו לעם ישראל כמו שנאמר וְאַהֲבַת עוֹלָם אֶהְבֶּתִּיךָ על כן מְשַׁכְּתִיךָ חֲסֵד (ירמיהו לא, ב). האבודרהם מעיר כי "למען שמו באהבה" מוסב על העבר, ההווה ועל העתיד, שהשגחתו עלינו תמיד היא למען שמו הגדול ומאהבתו אותנו. יש לציין כי "למען שמו באהבה" אינו מצוי בסידור רס"ג ואף לא בחלק מנוסחאות הראשונים. בנוסח תימן בלדי אין אומרים "למען שמו באהבה".

וּמִגּוֹן - כמו שנאמר באברהם אל תִּירָא אַבְרָם אֲנֹכִי מִגּוֹן לָךְ שְׁכַרְךָ הִרְפָּה מְאֹד (בראשית טו, א) ובעם ישראל בכלל - אֲשֶׁרִיךָ יִשְׂרָאֵל מִי כְמוֹךָ עִם נוֹשַׁע בְּה' מִגּוֹן עֲזָרְךָ (דברים לג, כט).

בְּרוּךְ אַתָּה ה', מִגּוֹן אַבְרָהָם - כיוון שההגנה הובטחה לאברהם וניתנה בזכותו, חתימת הברכה מוסבת על ההגנה שהבטיח הקב"ה לו ולזרעו אחריו. באמירת "ברוך אתה ה'..." , המתפלל משתחוה וקד.